

महाराष्ट्र शासन  
सामान्य प्रशासन विभाग,  
शासन परिपत्रक क्र. सीडीआर १००२/१९२२/प्र.क्र.११/०२/अकरा,  
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.  
दिनांक :- १८.०९.२००२.

वाचा :- शासन अधिसूचना, सामान्य प्रशासन विभाग, क्र.सीडीआर-१०९८/  
प्र.क्र.२/९८/११, दि.२९.०९.१९९८.

परिपत्रक

महाराष्ट्र शासन राजपत्र - दि.२९ सप्टेंबर १९९८ अन्वये 'कामकरी महिलांच्या लैंगिक छळवादास प्रतिबंध' करण्यास्तव म.ना.से.(वर्तणूक) नियम १९७९ मध्ये सुधारणा करून या नियमांमध्ये नियम क्र.२२-अ (१) व (२) चा समावेश करण्यात आलेला आहे.

सुधारित नियमानुसार कामाच्या ठिकाणी कोणत्याही शासकीय कर्मचाऱ्यास कोणत्याही महिलेचा लैंगिक छळ करण्यास प्रतिबंध करण्यात आला आहे. तसेच कामाच्या ठिकाणी प्रभारी असलेल्या प्रत्येक शासकीय अधिकारी/कर्मचाऱ्याने कोणत्याही महिलेच्या लैंगिक छळवादास प्रतिबंध करण्यास्तव आवश्यक ती सर्व उपाययोजना करावयाची आहे. या अनुषंगाने लैंगिक छळवादामध्ये खाली नमूद करण्यात आलेल्या कोणत्याही अशोभनीय वर्तनाचा समावेश असल्यास संबंधित कार्यालयातील नियुक्ती प्राधिकार्याने अशा प्रकारचे गैरवर्तन करणाऱ्या शासकीय अधिकारी/कर्मचाऱ्याविरुद्ध तात्काळ उपरोक्त वर्तणूक नियमांचा भंग केल्याच्या कारणास्तव शिस्तभंगविषयक कारवाई सुरु करून म.ना.से.(शिस्त व अपील) नियम १९७९ नुसार पुढील आवश्यक कार्यवाही करावी.

- (१) शारीरिक संपर्क आणि कामोद्दिपक प्रणयचेष्टा,
- (२) लैंगिक सौख्याची मागणी अथवा विनंती,
- (३) लैंगिक वासना प्रेरित करणारे शब्द,
- (४) कोणत्याही स्वरूपातील संभोग वर्णन/संभोग दर्शन/  
अश्लील साहित्याचे प्रदर्शन (Showing Pornography)
- (५) कोणतेही अन्य अशोभनीय शारीरिक, तोंडी अथवा सांकेतिक आचरण

तसेच अशा प्रकारे पिडीत महिलांच्या तक्रारींचे निवारण करताना, तक्रारदार महिलांची तसेच साक्षीदारांची कोणत्याही प्रकारे छळवणूक केली जाणार नाही किंवा दबाव किंवा भेदभाव केला जाणार नाही याची निश्चितता करण्यात यावी.

अशा प्रकारची गैरवर्तणूक भारतीय दंड संहिता किंवा अन्य विधानांतर्गत विशेष अपराध स्वरूप असल्यास सक्षम प्राधिकाऱ्याने कायदानुसार देखील योग्य कारवाई करावयाची आहे. तसेच या अंतर्गत प्राप्त तक्रार स्थानिक तक्रार निवारण केंद्राकडे सोपवावी व त्यानुसार संबंधित अपचाऱ्यावर उचित कारवाई करावी.

महिलांवर होणाऱ्या लैंगिक छळवादास प्रतिबंध करण्याच्या दृष्टीने शासनाने केलेल्या वरील प्रतिबंधात्मक उपाययोजनाची माहिती सर्व अधिकारी/कर्मचारी यांच्या निदर्शनास आणून देऊन लैंगिक छळवादाविरुद्ध जागरूकता निर्माण करण्यास्तव मंत्रालयातील सर्व विभाग व त्यांच्या नियंत्रणाखालील प्रशासकीय विभाग व विभागप्रमुख यांनी उपरोक्त आदेशांचे योग्य प्रसारण करून आदेशांचे काटेकोरपणे पालन केले जाईल व याबाबत सर्वतोपरी प्रयत्न करावेत.

वरील सूचना सर्वोच्च न्यायालयाने विशाखा व अन्य विरुद्ध राजस्थान सरकार यांच्या प्रकरणी दिलेल्या निर्णयातील मार्गदर्शक तत्वांच्या/सूचनांच्या अनुषंगाने प्रसारित करण्यात येत आहेत.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,



( भि. रा. वाढवे )

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रति,

राज्यपालांचे सचिव,  
मुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव,  
उप मुख्य मंत्री यांचे प्रधान सचिव,  
सर्व मंत्री/राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव/स्वीय सहायक,  
सर्व अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव,  
\*प्रबंधक, उच्च न्यायालय (मूळ न्याय शाखा), मुंबई.  
\*प्रबंधक, उच्च न्यायालय (अपील शाखा), मुंबई  
\*प्रबंधक, लोक आयुक्त व उप लोक आयुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई,  
\*सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई  
\*सचिव महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई,  
\*सचिव, राज्य निवडणूक आयोग, मुंबई  
सर्व मंत्रालयीन विभाग,  
सर्व मंत्रालयीन विभागांच्या नियंत्रणाखालील विभाग प्रमुख /कार्यालय प्रमुख,  
सामान्य प्रशासन विभागातील सर्व कार्यासने,  
निवड नस्ती

\*पत्राने

एच-८०६ (५०००-९-०२)